

**Opinia do ustawy o zmianie ustawy o powszechnym obowiązku obrony
Rzeczypospolitej Polskiej oraz ustawy o zasadach użycia lub pobytu
Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej poza granicami państwa
(druk nr 1006)**

I. Cel i przedmiot ustawy

Zasadniczym celem ustawy jest określenie zasad oraz warunków użycia broni, innego uzbrojenia lub środków przymusu bezpośredniego przez żołnierzy pełniących służbę poza granicami państwa, w celu udziału w konflikcie zbrojnym lub dla wzmocnienia sił państwa albo państw sojuszniczych, w misji pokojowej lub w akcji zapobieżenia aktom terroryzmu lub ich skutkom.

Dotychczas użycie siły przez żołnierzy Sił Zbrojnych pełniących służbę poza granicami państwa było regulowane w drodze ratyfikowanych umów międzynarodowych oraz innych aktów prawnych wydawanych przez organy organizacji międzynarodowych, którym podporządkowane były jednostki wojskowe podczas operacji zagranicznych.

Przedłożona Senatowi ustawa nowelizuje przepisy dwóch ustaw:

- o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej oraz
- o zasadach użycia lub pobytu Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej poza granicami państwa.

W pierwszej ze zmienianych ustaw (art. 1 ustawy), w art. 3 dodane zostały dwa nowe ustępy oznaczone jako ust. 2a i 2b. Przepisy te stanowią ustawową podstawę zgodnego z prawem użycia tzw. "siły wojskowej".

Ustalają ogólne zasady użycia broni i innego uzbrojenia przy realizacji przez Siły Zbrojne konstytucyjnych zadań związanych z ochroną państwa, o których mowa w art. 26 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej (ust. 2a), oraz stosowania środków przymusu bezpośredniego,

użycia broni i innego uzbrojenia przy wykonywaniu zadań związanych z użyciem Sił Zbrojnych poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej, o których stanowi art. 117 Konstytucji (ust. 2b).

Dodawany ust. 2a, odnosi się do zaistnienia konieczności użycia Sił Zbrojnych w celu przeciwstawienia się zewnętrznemu zagrożeniu państwa, zbrojnej napaści na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej lub gdy z umowy międzynarodowej będzie wynikać zobowiązanie do wspólnej obrony przeciwko agresji.

Z kolei ust. 2b, odnosi się do treści art. 2 pkt 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o zasadach użycia lub pobytu Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej poza granicami państwa, tj. udziału w konflikcie zbrojnym lub dla wzmocnienia sił państwa albo państw sojusznicznych, misji pokojowej, akcji zapobieżenia aktom terroryzmu lub ich skutkom.

Drugą częścią ustawy (art. 2 ustawy) jest nowelizacja ustawy o zasadach użycia lub pobytu Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej poza granicami państwa.

Ustawa dodaje trzy nowe artykuły 7a-7c.

Art. 7a formułuje w drodze przepisu ustawowego prawo stosowania środków przymusu bezpośredniego, użycia broni i innego uzbrojenia przez żołnierzy pełniących służbę w jednostkach wojskowych użytych (zgodnie ze zmienianą ustawą) poza granicami państwa.

Przepis ten odsyła do:

- wiążących Polskę, ratyfikowanych umów międzynarodowych,
- międzynarodowego prawa zwyczajowego oraz
- zasad określanych każdorazowo przez organ organizacji międzynarodowej, któremu jednostka została podporządkowana na czas określonej operacji – chodzi tu o "Zasady Użycia Siły" – ROE czyli Rules of Engagement.

Dodawany przepis wskazuje również na konieczność uwzględniania zastrzeżeń zgłaszanych przez upoważniony organ państwowy. Są to tzw. ograniczenia narodowe, które odzwierciedlają ograniczenia odnoszące się do Zasad Użycia Siły (ROE), zgłaszane przez państwa biorące udział w operacji międzynarodowej, wynikające z polityki prowadzonej przez dane państwo.

Przepisy art. 7b wprowadzają (niezależnie od warunków określonych w art. 7a) prawo użycia środków przymusu bezpośredniego, broni i innego uzbrojenia w tych sytuacjach gdy nie wynika ono z zasad określonych przez organ organizacji międzynarodowej lub z celu użycia jednostki wojskowej poza granicami państwa; sytuacje takie mogą wystąpić w

przypadkach braku mandatu organizacji międzynarodowej. Przepis ten będzie również stosowany przy określaniu polskich "ograniczeń narodowych".

W art. 7b w ust. 3 sformułowane zostało nowe i bardzo istotne uprawnienie żołnierza do wyprzedzającego stosowania środków przymusu bezpośredniego, broni i innego uzbrojenia, w tych sytuacjach, gdy ich użycie ma nastąpić w celu zapewnienia samoobrony, ochrony sprzętu i miejsca stacjonowania.

Ostatni z dodawanych przepisów (art. 7c) uprawnia Ministra Obrony Narodowej do określania, w drodze niepodlegającego ogłoszeniu zarządzenia, dla każdej operacji zagranicznej tzw. ograniczeń narodowych oraz sposobu, trybu dokumentowania oraz meldowania o zastosowaniu środków przymusu bezpośredniego, użycia broni i innego uzbrojenia.

II. Przebieg prac legislacyjnych

Przedłożona Senatowi ustawa została uchwalona przez Sejm w efekcie rozpatrzenia rządowego projektu ustawy o zmianie ustawy o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej oraz ustawy o zasadach użycia lub pobytu Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej poza granicami państwa (druk nr 2850).

I czytanie projektu miało miejsce w dniu 7 kwietnia 2010 r. w sejmowej Komisji Obrony Narodowej. Projekt stał się przedmiotem prac podkomisji nadzwyczajnej.

W dniu 22 września 2010 r. po odbyciu czterech posiedzeń, przyjęto sprawozdanie podkomisji, zaś w dniu 6 października 2010 r. Komisja Obrony Narodowej przyjęła sprawozdanie, w którym zaproponowała przyjęcie projektu ustawy z poprawkami oraz dwoma wnioskami mniejszości.

Do najważniejszych zmian wprowadzonych przez Komisję należało:

- w art. 1 w ust. 2a i 2b – dodanie zasad międzynarodowego prawa zwyczajowego do kręgu zasad jakimi związani są żołnierze Sił Zbrojnych używający broni i innego uzbrojenia;
- usunięcie z treści art. 7b (w art. 2 ustawy) zastrzeżenia dotyczącego stosowania art. 7c, czyli przepisów wydanych przez Ministra Obrony Narodowej,
- dokonanie istotnych zmian w treści art. 7c (w art. 2 ustawy), poprzez określenie rodzaju aktu prawnego wydawanego przez Ministra Obrony Narodowej oraz zmianę treści upoważnienia w ten sposób, by przedmiotowy akt prawny posiadał cechy aktu wykonawczego (w stosunku do ustawy), a nie samodzielnego aktu prawodawczego ministra.

Wnioski mniejszości miały na celu:

- poszerzenie możliwości wyprzedzającego użycia siły o przypadki dotyczące wsparcia jednostki sojuszniczej,
- przyznanie Prezydentowi RP uprawnień do określania ograniczeń narodowych w drodze niepublikowanego postanowienia.

Na etapie II czytania, które miało miejsce na 76. posiedzeniu Sejmu, w dniu 20 października 2010 r. nie zgłoszono poprawek, wobec czego Sejm przystąpił niezwłocznie do III czytania. Ustawę, po odrzuceniu obu wniosków mniejszości, uchwalono na tym samym 76. posiedzeniu Sejmu, w dniu 22 października 2010 r.

Ustawa nie budzi zastrzeżeń legislacyjnych.

Beata Mandylis

Główny legislator